

Nr 90.

Ankom till Riksdagens kansli den 10 maj 1912 kl. 4 e. m.

*Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen
angående understödjande af folkbiblioteksväsendet jämte
i ärendet väckta motioner.*

(2:a Afd.)

I den till Riksdagen den 13 januari 1912 aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kungl. Maj:t under åttonde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen dels i punkt 43, att i afbidan på proposition angående omorganisation af folkbiblioteksväsendet m. m. beräkna en höjning af förslagsanslaget till understöd åt folkbibliotek från nuvarande belopp, 60,000 kronor, till 180,000 kronor eller med 120,000 kronor, dels i punkt 145 att i afbidan på nämnda proposition på extra stat för år 1913 till utarbetande af en grundkatalog öfver för folkbibliotek lämplig litteratur beräkna ett belopp af 10,000 kronor, dels ock i punkt 146 att i afbidan på samma proposition till understöd åt folkbibliotek för deras verksamhet under år 1912 på extra stat för år 1913 beräkna ett förslagsanslag å 50,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 12 april 1912 till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (nr 179) under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att till understödjande af folkbiblioteksväsendet bevilja

ej mindre *å ordinarie stat* ett förslagsanslag af 170,000 kronor att utgå: dels, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och under af departementschefen i statsrådsprotokollet angifna villkor, med ett belopp af lägst 40 kronor och högst 400 kronor, för år räknadt, till kyrklig eller borgerlig kommun, till sammanslutning af kommuner eller till lokal förening för upprättande och underhåll af ett folkbibliotek eller ett system af sådana

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 6 saml. 64 häft. (Nr 90—95.) 1

(centralbibliotek med filialer) inom en och samma kommun eller sammanlutning af dylika,

samt med ett belopp af lägst 15 kronor och högst 150 kronor, för år räknadt, till skoldistrikt, styrelse för högre folkskola, kommunal mellanskola eller under statens kontroll stående folkhögskola eller småskoleseminarium för upprättande och underhåll af ett skolbibliotek eller ett system af sådana (centralbibliotek med filialer);

dels, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och under af departementschefen i statsrådsprotokollet angifna villkor, med ett belopp af lägst 3,000 kronor och högst 15,000 kronor, för år räknadt, till riksförbund (hela landet omfattande förening), som har minst 20,000 medlemmar, för understödjande af biblioteksverksamhet genom studiecirklar eller andra sammanlutningar med liknande syfte, med iakttagande därvid såväl att understöd af statsmedel, som riksförbund under annan anslagstitel åtnjuter för sin biblioteksverksamhet, skall tagas i beräkning vid bestämmandet af det här ifrågasvarande statsunderstödet belopp, som ock att sammanlagda summan af till samtliga riksförbund utgående anslag icke må öfverstiga 45,000 kronor;

dels, likaledes enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och under af Kungl. Maj:t fastställda villkor, till understöd åt fyra förmedlingsanstalter för vandringsbibliotek och åt två bokförmedlingsanstalter med ett sammanlagdt belopp af högst 15,000 kronor, hvaraf högst 8,000 kronor till bokförmedlingsanstalter;

dels ock till arfvoden åt två bibliotekskonsulenter inom ecklesiastikdepartementet med 9,500 kronor, däraf 5,600 kronor till en förste konsulent och 3,900 kronor till en andre konsulent;

än äfven *å extra stat* för år 1913

dels ett belopp af 20,000 kronor till utarbetande af en grundkatalog öfver för folk- och skolbibliotek lämplig litteratur, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1912 af tillgängliga medel förskottera de belopp, som kunna blifva erforderliga för det ifrågasvarande arbetets påbörjande under sistnämnda år;

dels ock ett förslagsanslag af 50,000 kronor till understöd åt folkbibliotek för deras verksamhet under år 1912 i enlighet med hittills gällande bestämmelser.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehaft två särskilda, inom Andra kammaren väckta motioner, den ena (nr 312) af herr

R. Sandler, däri föreslagits, att Riksdagen måtte besluta, att till de i förevarande proposition åsyftade riksförbunden statsanslag må kunna utgå med ett belopp af lägst 2,000 kronor och högst 15,000 kronor,

och den andra (nr 322) af herr *N. Helger*, som hemställt, att Riksdagen måtte vidtaga sådan ändring i Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, att större riksförbund för sin biblioteksverksamhet, om den anordnas i samband med studiecirkelar eller andra sammanslutningar med liknande syfte, må erhålla ett statsbidrag, motsvarande $\frac{2}{3}$ af studiecirkelarnas egna utgifter för bokinköp under näst föregående år samt att maximibeloppet för det statsunderstöd, ett sådant riksförbund må kunna erhålla, fastställes till 20,000 kronor.

Den sträfvän, som sedan lång tid tillbaka i vårt land gjort sig gällande för folkbildningens höjande genom inrättande af kommunala, skol- och föreningsbibliotek, innehållande för menige mans bildningsbehof lämplig litteratur, erhöll genom 1905 års Riksdags beslut och kungl. kungörelsen den 16 juni samma år för första gången statsmakternas ekonomiska understöd på samma gång som verksamheten, i den mån den sålunda understöddes, ställdes under viss kontroll från statens sida. Under den tid, som sedan dess förflutit, har ifrågavarande biblioteksverksamhet undergått en stark utveckling och har tiden nu ansetts vara inne att genom ökad statsunderstöd och genom bestämmelser ledande till större koncentrerings och planmässighet än hvad som för närvarande kan inom verksamheten göra sig gällande, åstadkomma ett i möjligaste mån fruktbringande resultat af det stegrade intresse för saken, som under de senare åren kommit till synes. De allmänna grundsatser i sådant hänseende, som innehållas i Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag, har utskottet ansett sig böra biträda. Särskildt har utskottet funnit välbetänkt, att statsunderstöden till biblioteken äro afsedda att utgå icke kontant utan i form af böcker. Däremot har utskottet icke kunnat annat än ifrågasätta lämpligheten af bestämmelsen om att dessa böcker med nödvändighet skola vara bundna. Det torde nämligen i många fall kunna med större fördel för biblioteken öfverlämnas åt vederbörande styrelser att afgöra om och på hvad sätt bindning bör förekomma.

Beträffande de föreslagna understödens belopp har utskottet jämväl ansett sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag.

Häraf följer, att utskottet icke kan tillstyrka de i ofvannämnda motioner framställda förslag om bestämmande af dels minimiunderstödet till riksförbund till 2,000 kronor och dels maximiunderstödet åt sådant förbund till 20,000 kronor. Ej heller finner utskottet skäl föreligga att, såsom

Utskottets
yttrande.

af herr Helger föreslagits, understödet till riksförbund sättes till $\frac{2}{3}$ -delar af utgifterna för bokinköp under nästföregående år, utan håller utskottet före, att den af departementschefen förordade begränsningen af understödet till hälften af utgifterna för biblioteksverksamheten är lämpligare afvägd.

Vidkommande de af Kungl. Maj:t föreslagna bibliotekskonsulenterna, har utskottet, då deras verksamhet åtminstone till en början och innan det nya systemet hunnit blifva fullt inarbetadt, torde vara af behovet påkallad, ansett sig böra biträda förslaget om såväl deras anställande såsom biträden inom ecklesiastikdepartementet som ock deras arvoden. Utskottet vill emellertid uttryckligen framhålla, dels att deras anställning, såsom jämväl af departementschefen påpekas, endast är extra ordinarie, dels ock att sedan de nu ifrågavarande bestämmelserna angående biblioteksväsendet under någon tid blifvit tillämpade och förhållandena sålunda vunnit mera stadga än hvad de i början kunna äga, det synes böra tagas under förnyadt öfvervägande, om konsulenterna allt fortfarande äro af behovet påkallade. Tillika vill utskottet betona, att därest biblioteksverksamheten icke skulle gifva bemälda tjänstemän full sysselsättning under samma dagliga arbetstid, som af departementets öfriga tjänstemän utkräfvdes, konsulenterna böra vara skyldiga att i den mån annat arbete kan åt dem lämpligen beredas, jämväl biträda vid utförandet af sådant arbete.

Det å ordinarie stat till understödjande af folkbiblioteksväsendet äskade förslagsanslaget, 170,000 kronor, äfvensom de å extra stat för år 1913 begärda anslagen, 20,000 kronor till en grundkatalog öfver för folk- och skolbibliotek lämplig litteratur samt 50,000 kronor till understöd åt folkbibliotek för deras verksamhet under år 1912, hafva icke gifvit utskottet anledning till erinran.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande proposition och med afslag å herrar Sänders och Helgers ofvanberörda motioner, må till understödjande af folkbiblioteksväsendet, bevilja

a) *å ordinarie stat* ett förslagsanslag af 170,000 kronor att utgå:

1:o) enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och under af departementschefen i statsrådsprotokollet angifna villkor, med ett belopp af lägst 40 kronor och högst 400 kronor, för år räknadt, till kyrklig eller borgerlig kommun, till sammanslutning af kommuner eller till lokal förening för upprättande och underhåll af *ett* folkbibliotek eller

ett system af sådana (centralbibliotek med filialer) inom en och samma kommun eller sammanslutning af dylika, samt med ett belopp af lägst 15 kronor och högst 150 kronor, för år räknadt, till skoldistrikt, styrelse för högre folkskola, kommunal mellanskola eller under statens kontroll stående folkhögskola eller småskoleseminarium för upprättande och underhåll af *ett* skolbibliotek eller ett system af sådana (centralbibliotek med filialer);

2:o) enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och under af departementschefen i statsrådsprotokollet angifna villkor, med ett belopp af lägst 3,000 kronor och högst 15,000 kronor, för år räknadt, till riksförbund (hela landet omfattande förening), som har minst 20,000 medlemmar, för understödjande af biblioteksverksamhet genom studiecirklar eller andra sammanslutningar med liknande syfte, med iakttagande därvid såväl att understöd af statsmedel, hvilket riksförbund under annan anslagstitel åtnjuter för sin biblioteksverksamhet, skall tagas i beräkning vid bestämmandet af det här ifrågavarande statsunderstödet belopp, som ock att sammanlagda summan af till samtliga riksförbund utgående anslag icke må öfverstiga 45,000 kronor;

3:o) likaledes enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och under af Kungl. Maj:t fastställda villkor, till understöd åt fyra förmedlingsanstalter för vandringsbibliotek och åt två bokförmedlingsanstalter med ett sammanlagdt belopp af högst 15,000 kronor, hvaraf högst 8,000 kronor till bokförmedlingsanstalter;

4:o) till arfvoden åt två bibliotekskonsulenter inom ecklesiastikdepartementet med 9,500 kronor, däraf 5,600 kronor till en förste konsulent och 3,900 kronor till en andre konsulent;

b) *å extra stat* för år 1913

1:o) ett belopp af 20,000 kronor till utarbetande af en grundkatalog öfver för folk- och skolbibliotek lämplig litteratur, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1912 af tillgängliga medel förskottera de belopp, som kunna blifva erforderliga för det ifrågavarande arbetets påbörjande under sistnämnda år;

2:o) ett förslagsanslag af 50,000 kronor till understöd åt folkbibliotek för deras verksamhet under år 1912 i enlighet med hittills gällande bestämmelser.

Stockholm den 10 maj 1912.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hafva närvarit:
herrar *A. G. L. Billing*, *S. H. Kvarnzelius*, greve *F. Wachtmeister*, *O. Jossou*,
friherre *J. T. Gripenstedt*, greve *P. O. L. Klingspor*, *H. F. Lamm*, friherre *C. H. Falkenberg*,
friherre *J. G. Beck-Friis*, *A. C. Lindblad*, *C. G. Ekman*, *N. O. Bruce*,
F. W. Thorsson, *P. Olsson*, *K. Starbäck*, *C. Persson*, *K. V. Rydén*, *J. A. Sjö*, *N. E. Lindberg*,
J. Ström, *E. A. Nilson*, *E. F. Hellberg*, *J. Andersson* i Stårte och *A. P. Gustafsson*.
